

Södertörn University

This is a submitted version of a review published in *Nordisk Østforum* .

Citation for the published review:

Kotljarchuk, A. (2006)

"Historians as Nation State-Builders: the Formation of Lithuanian University
1904-1922"

Nordisk Østforum, 20(4): 459-461

Access to the published version may require subscription.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:sh:diva-17771>

<http://sh.diva-portal.org>

Nordisk Øst-Forum. No 4, 2006, s. 459-461.

Historians as Nation State-Builders: The Formation of Lithuanian University 1904-1922.

Audronė Janužytė

Tampere 2005

367 s., ISBN 951-44-6312-9

Omtalas av Andrej Kotljarchuk (Fil Dr, lektor, Institutionen för Genus, Historia, och Kultur, Södertörns högskola)

Historians as Nation State-Builders är författarens doktorsavhandling som avslutades vid Tampere universitetet år 2005.

Boken handlar om litauiska historikers roll i grundandet av Litauens första nationella universitet. Mellan 1832 och 1919 fanns det inget universitet i Litauen efter att Wilnouniversitetet stängdes av de ryska myndigheterna.

I *Introduction* ges en kort sammanfattning av Litauens historia. Janužytė förklarar varför just historiker kom att bli "nation state-builders" och varför de kom att axla en huvudroll i skapandet av ett nationellt litauiskt universitet.

Kapitlen 1 *The Historians Concept of Nationalism and the Politics of Independence* och 2, *The Concept of a National Vilnius University 1915-1919*, tillägnas historikerna Petras Klimas och Jonas Šliūpas och deras roll i förberedelserna inför öppnandet av det litauiska universitetet.

Kapitlen 3 *Private Higher Education in Independent Lithuania 1919-1922* och 4, *Struggles in Defining the New University 1921-1922* behandlar de olika koncepten för universitet som diskuterades innan universitetet öppnade.

I och med Rigatraktatet 1920 tillföll Vilnius Polen. Det första litauiska nationella universitetet kom att öppnas i Kaunas 1922. Universitetet blev världens första högre utbildning med litauiska som undervisningsspråk. Det fanns skilda uppfattningar om det framtida universitetets profil. Skulle det vara katolskt eller sekulariserat? Skulle det vara mångkulturellt eller monokulturellt (knutet till ett litauiskt etnos)? Šliūpas

förespråkade ett vitryskt, ett lettiskt och en judisk fakultet. Hur skulle problemet med universitetslärare lösas? På vilket språk skulle gästlektorer föreläsa? De studenter som började vid universitetet kunde oftast litauiska, polska eller ryska, där de två senare språken inte ansågs passa in i den nya politiska verkligheten.

Det sista kapitlet 5 *Between Nationalism and Internationalism: the influence of Eastern and Western Europe on the new university of Lithuania* kan ses som det mest intressanta och nydanande. Men, här lämnar författaren de kronologiska ramarna för hennes undersökning och utökar undersökningen till och med 1940.

Janužytė visar att den äldre generationen litauiska historiker hade rysk akademisk bildning. Under mellankrigstiden var det omöjligt att doktorera i det sovjetiska Ryssland. Därför kom den nya generationen huvudsakligen att utbildas vid tyska universitet. Bland universitetets gästlektorer rekryterades många från Finland och Sverige (bland annat professor Johnny Roosvall och arkeologerna Birger Nerman och Adolf Henrik Schück). Således ägde en drastisk omorientering av historievetenskapen från Ryssland till Väst. Samtidigt pågick det en generationskonflikt inom Kaunasuniversitetets historikerkår. Tyvärr utreder inte Janužytė detta intressanta fenomen och hur det påverkade undervisningen och arbetsmiljön.

En av bokens huvudbrister är att författaren delvis saknar en kritisk distans till det undersökta och har svårt att skilja på litauiska nationalistiska tankegångar och historieskrivning. Till exempel talas det hela boken igenom om ett ”återskapande” av ett litauiskt universitet, men det gamla Wilnouniversitetet som stängdes 1832 var aldrig litauiskt, utom polskt. Storfurstendömet Litauen beskrivs i boken som en etniskt litauisk stat, fastän landet var multietniskt, med exempelvis slavisk och baltisk adel.¹ För författaren var Litauen under åren 1904-1922 endast Vilnius och Kaunas med omnejd. Således utesluts stora delar av det historiska Litauen med dess vitryska, polska och judiska befolkning.

Därför beaktar inte boken dessa folks försök att skapa egna universitet i Vilnius. Efter traktatet i Riga 1920 skedde en delning av det historiska Litauen. En del blev polsk, en del litauisk och en del sovjetvitrysk. Som ett resultat av detta uppstod det tre

¹ Se: Kotljarchuk, Andrej. 2006. *In the Shadows of Poland and Russia. The Grand Duchy of Lithuania and Sweden in the European Crisis of the mid-17th century*. Södertörns högskola.

universitet på 1922, belägna 300 km från varandra: det polska i Vilnius, det litauiska i Kaunas och det vitryska i Minsk. 1945 var det polska universitetet i Vilnius tvunget att i sin helhet flytta till Toruń i Polen. Då flyttades det litauiska universitetet från Kaunas till Vilnius.

De geografiska namnen i boken används inkonsekvent. Alla litauiska Ortsnamn återges bara i deras samtida litauiska version. Samtidigt återges vitryska, ukrainska och polska Ortsnamn på äldre, tidig 1900-tals litauiska eller på ryska. Exempel Gardinas istället för Hrodna, Lvov istället för Lviv, Kharkov för istället Kharkiv och Suvalkai istället för Suwalki. Detta gör det omöjligt att lokalisera dessa orter på en modern karta. Ett typiskt fel som begås av många i utlandet är också att konsekvent omnämna Stockholms högskola som Stockholms universitet.

Författaren har bearbetat en stor mängd arkivmaterial och tryckta källor i Litauen och Norden. Janužytė spårar också litauiska historikers intressanta projekt att skapa en gemensam litauisk-lettisk stat i första världskrigets efterdyningar.² Tyvärr, missar författaren några standardverk som berör hennes intresseområde. Bland annat den finska historikerns Johannes Remy's bok om polska och litauiska studentorganisationers verksamhet i Ryssland, och arbetet om Wilnouniversitetets historia av professor Marcelli Kosman.³ I det stora hela öppnar Janužytės bok en föga känd sida av den litauiska historien för en bredare publik.

² Sliupas, Jonas. 1918. *Lietuviu-latviu respublika ir siaures tautu sajunga* : [En litauisk-lettisk republik och förbund mellan nordens folk]. Stockholm: Palmquist, 1918. 162 s.

³ Remy, Johannes. 2000. *Higher education and national identity: Polish student activism in Russia*. Helsinki; Kosman, Marcelli. 1981. *Uniwersytet Wileński 1579-1979*. Wrocław.